

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Серія заснована у липні 2006 р.

ВІСНИК ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія: Економіка

Том 25. Випуск 3(82). 2020

Видавничий дім
«Гельветика»
2020

Засновник: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Редакційна рада:

І. М. Коваль, д-р політ. наук (*голова ред. ради*); **В. О. Іваниця**, д-р біол. наук (*заступник голови ред. ради*); **С. М. Андрієвський**, д-р фіз.-мат. наук; **В. В. Глебов**, канд. іст. наук; **Л. М. Голубенко**, канд. філол. наук; **Л. М. Дунаєва**, д-р політ. наук; **В. В. Заморов**, канд. біол. наук; **О. В. Запорожченко**, канд. біол. наук; **О. А. Іванова**, д-р наук із соц. комунікацій; **В. Є. Круглов**, канд. фіз.-мат. наук; **В. Г. Кушнір**, д-р іст. наук; **В. В. Менчук**, канд. хім. наук; **М. О. Подрезова**, директор Наукової бібліотеки; **Л. М. Солдаткіна**, канд. хім. наук; **В. І. Труба**, канд. юрид. наук; **В. М. Хмарський**, д-р іст. наук; **Є. А. Черкез**, д-р геол.-мінерал. наук; **Є. М. Черноіваненко**, д-р філол. наук.

Редакційна колегія серії «Економіка»:

О. В. Горняк, д-р екон. наук (*головний редактор*), **І. А. Ломачинська**, канд. екон. наук (*відповідальний секретар*), **Л. М. Алексеєнко**, д-р екон. наук, **Н. І. Гражевська**, д-р екон. наук, **О. І. Котикова**, д-р екон. наук, **Е. А. Кузнєцов**, д-р екон. наук, **Є. І. Масленников**, д-р екон. наук, **В. М. Мельник**, д-р екон. наук, **І. М. Нєнно**, д-р екон. наук, **О. В. Побережець**, д-р екон. наук, **А. О. Старостіна**, д-р екон. наук, **С. О. Якубовський**, д-р екон. наук, **Du Chunbu**, Candidate of Economic Sciences, Researcher (Central University of Finance and Economics, China), **Oleg Curbatov**, PhD Management in Science, Associate Professor (University of Paris 13 – CEPN, France).

Editorial council:

I. M. Koval, (*Editor-in-Chief*), **V. O. Ivanytsia**, (*Deputy Editor-in-Chief*), **S. M. Andriievskiy**, **V. V. Hliebov**, **L. M. Holubenko**, **L. M. Dunaieva**, **V. V. Zamorov**, **O. V. Zaporozhchenko**, **O. A. Ivanova**, **V. Ye. Kruhlov**, **V. G. Kushnir**, **V. V. Menchuk**, **M. O. Podrezova**, **L. M. Soldatkina**, **V. I. Truba**, **V. M. Khmarskyi**, **Ye. A. Cherkez**, **Ye. M. Chernoiivanenko**.

Editorial board of the Series “Economics”:

O. V. Horniak, **I. A. Lomachynska**, **L. M. Aleksieienko**, **N. I. Hrazhevskia**, **O. I. Kotykova**, **E. A. Kuznietsov**, **Ye. I. Maslennikov**, **V. M. Melnyk**, **I. M. Nienno**, **O. V. Poberezhets**, **A. O. Starostina**, **S. O. Yakubovskiy**, **Du Chunbu**, **Oleg Curbatov**.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
серія КВ № 11465–338Р від 07.07.2006 р.

Науковий вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.
Серія «Економіка» включено до переліку наукових фахових видань України
в галузі економічних наук (категорія «Б»)
на підставі Наказу МОН України від 17 березня 2020 року № 409 (Додаток 1)

Галузь науки: економічні.

Спеціальності: 051 – Економіка; 071 – Облік і оподаткування;
072 – Фінанси, банківська справа та страхування; 073 – Менеджмент;
075 – Маркетинг; 076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність;
292 – Міжнародні економічні відносини

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази
Index Copernicus

Затверджено до друку та поширення через мережу Інтернет
відповідно до рішення вченої ради Одеського національного університету імені І.І. Мечникова
(від 30 червня 2020 року протокол № 8)

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Вишневський О. С.

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ НА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ПРАЦІ.....8

РОЗДІЛ 2

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО

І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Налбандян Н. А.

ХЕДЖУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЦІНОВИМ РИЗИКОМ
У МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ СИРОВИННИМИ ПРОДОВОЛЬЧИМИ ТОВАРАМИ.....13

РОЗДІЛ 3

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Бабенко К. Є.

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІЙ.....18

Єсіна В. О., Рудаченко О. О., Тараруєв Ю. О.

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ЕТАПІВ ОЦІНКИ ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ.....23

Король М. М., Добощ А. В.

ВПЛИВ ІНОЗЕМНИХ ТНК НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....29

Холявко Н. І.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ МОДЕЛІ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ36

РОЗДІЛ 4

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Баран Р. Я., Романчукевич М. Й.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЛОЯЛЬНОСТІ КЛІЄНТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПІДВИЩЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....43

Гриза А. С.

УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....50

Почтовюк А. Б., Бражнікова Т. М.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗАКУПІВЕЛЬНОЮ ЛОГІСТИКОЮ
НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАШИНОБУДУВАННЯ.....56

Тюхтенко Н. А., Макаренко С. М., Данько В. В.

НАЛАГОДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ПІДПРИЄМСТВАМИ
ТА ДЕРЖАВНИМИ УСТАНОВАМИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19.....61

РОЗДІЛ 5

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Ткаченко Н. Е., Дрожжін Д. Ю., Моргачов І. В.

МОТИВАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ВИБОРУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ЯК ІНСТРУМЕНТ АКТИВІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА РІВНІ РЕГІОНУ.....67

РОЗДІЛ 6

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ,

СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Кузик С. П., Борсук Ю. В.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ
ПРИМІСЬКОГО ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ (НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ).....76

Миськів Г. В., Чапляк Н. І. СУЧАСНИЙ ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ НА НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....	84
Шевченко О. О., Борисполець А. В., Новік Г. М. МЕХАНІЗМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЯК СКЛАДНИК СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ.....	90

РОЗДІЛ 7 ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Білоус К. І. ЕВОЛЮЦІЯ ФОРМУВАННЯ ТА РЕГУЛЯЦІЯ ЗАСТАВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК ОКРЕМОЇ СФЕРИ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ.....	96
Verhun Antonina, Bondarchuk Julia PECULIARITIES OF FINANCIAL SECURITY OF SOCIAL GUARANTEES FOR UKRAINIAN POPULATION.....	104
Дроботя Я. А. ІНВЕСТИЦІЙНІ РИЗИКИ В ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	109
Молдован А. А. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ФИСКАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА.....	114
Семенча І. Є., Горбунова Ю. Р. ПРОБЛЕМНІ КРЕДИТИ В УКРАЇНІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ.....	120

РОЗДІЛ 8 БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Сьомченко В. В., Патенко І. В. ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ: СУЧАСНИЙ ПІДХІД.....	126
--	-----

РОЗДІЛ 9 МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Білокурський Р. Р., Верстяк А. В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АЛГОРИТМІВ МАШИННОГО НАВЧАННЯ В ЗАДАЧАХ З ЕКОНОМІКИ.....	133
Ющенко Н. А. МЕТОДИ МЕРЕЖЕВОГО АНАЛІЗУ СТАБІЛЬНОГО ТЕПЛОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	137
НАШІ АВТОРИ.....	142

УДК 336

DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/3-82-17>

Дробота Я. А.

Полтавська державна аграрна академія

ІНВЕСТИЦІЙНІ РИЗИКИ В ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджено особливості інвестиційних ризиків у сільськогосподарських підприємствах, зокрема вплив на ймовірність виникнення цих ризиків особливостей виробничого процесу, який перебуває під прямою дією погодно-кліматичних умов та особливостей росту й розвитку живих організмів, що є основою виробництва. Проаналізовано особливості управління інвестиційними ризиками на стратегічному та операційному рівнях для сільськогосподарських підприємств. Узагальнено етапи управління інвестиційним ризиком на стратегічному рівні та їх подальшу реалізацію в межах операційного рівня. Окреслено особливості суб'єкта та об'єкта управління в сільськогосподарських підприємствах, а також подано їх характеристики. Охарактеризовано систему інформаційного забезпечення задля здійснення управління інвестиційним ризиком у сільськогосподарських підприємствах. Узагальнено систему показників оцінювання інвестиційних ризиків.

Ключові слова: ризик, інвестиції, інвестиційний ризик, сільськогосподарські підприємства, управління інвестиційним ризиком.

Постановка проблеми. Інвестиції та інвестиційна діяльність – це вагома складова частина забезпечення життєдіяльності підприємства будь-якої галузі господарювання. На шляху інвестування коштів у власну діяльність або діяльність інших суб'єктів господарювання виникає низка інвестиційних ризиків, котрі можуть провокувати втрату або недоотримання прибутку, або взагалі втрату капіталу. Варто зазначити, що інвестиційні ризики можуть бути такими, що властиві будь-якій галузі, однак вони також мають свої особливості в конкретній галузі. Вважаємо, що питання дослідження інвестиційних ризиків, зокрема їх особливостей для сільськогосподарських підприємств, та здійснення управління інвестиційним ризиком з урахуванням цих особливостей є надзвичайно актуальними, оскільки дадуть змогу сформулювати більш гнучку систему управління, що приведе до зменшення, нейтралізації дії цих ризиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження стосовно фінансових ризиків, складовою частиною яких є інвестиційний ризик, проводили І.О. Бланк [4], Р.В. Пікус [11], К. Редхед, С. Х'юс [13], О.О. Томілін [5; 14; 15]. Вони досліджували проблеми інвестицій та інвестиційної діяльності. Об'єктом дослідження багатьох науковців є питання інвестицій та інвестиційного ризику. Так, Ю.М. Барташевська здійснює аналіз інвестиційного ризику за допомогою методу чутливості інвестиційного проекту, окреслює основні переваги та недоліки цього методу, а також визначає ризикові чинники інвестиційного проекту [3]. Т.В. Майорова досліджує інвестиційний процес та його активізацію в Україні, питання інвестиційного ризику [9]. Т.В. Баланська, М.Я. Постан аналізують сутність та основні види інвестиційних ризиків і методи управління ними [2]. З.В. Литвин досліджує основні причини виникнення ризиків, їх класифікацію, ризики інвестиційного проекту та шляхи їх подолання [8]. Л.О. Рибіна аналізує особливості інвестиційної діяльності в галузі сільськогосподарства [12]. В.І. Федорак досліджує основні чинники інвестиційної діяльності та інвестиційну привабливість агропромислового комплексу, обґрунтовує необхідність та основні напрями державної та регіональної підтримки інвестування для аграріїв [16]. М.А. Однорог характеризує особливості інвестиційної діяльності в аграрному секторі [10].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проблематика інвестиційного ризику та управління ним не є новою, однак недостатньо дослідженими залишаються питання особливостей інвестиційного ризику в конкретній галузі, серед яких слід назвати галузь сільськогосподарства. Вважаємо, що саме врахування цих особливостей інвестиційного ризику в межах конкретної галузі націлить управлінські стратегії та методи на вузькі, ризикові ділянки, що дасть додаткові переваги в утриманні, нейтралізації, зменшенні інвестиційних ризиків.

Мета статті. Головною метою роботи є дослідження особливостей інвестиційного ризику в сільськогосподарських підприємствах та особливостей управління цим ризиком на стратегічному й операційному рівнях.

Виклад основного матеріалу. Прибуток починається з інвестицій, зокрема з інвестицій у власну діяльність або діяльність інших суб'єктів господарювання. Варто відзначити, що, інвестуючи у власну діяльність, суб'єкт господарювання ризикує цими інвестиціями задля отримання прибутку, однак цей ризик можна розділити із зовнішніми інвесторами. Під час розподілу ризику між власником та зовнішнім інвестором досить часто постає питання розподілу рішень та управління, адже оскільки інвестор також задля отримання прибутку йде на ризик, то зазвичай досить часто він починає диктувати власні «правила гри» на шляху отримання цього прибутку. Варто сказати про те, що інвестиційна діяльність, як і будь-яка діяльність суб'єктів господарювання задля отримання прибутку, є ризиковою діяльністю, тому суб'єкти господарювання на шляху здійснення інвестицій мають досить ретельно вивчити та проаналізувати ризики, котрі виникають під час конкретного інвестування, тільки потім приймати рішення на користь інвестування або відхилення конкретного проекту, на користь розподілу ризику із зовнішнім інвестором або його передачі страховій компанії. Ризики інвестування – це ризики, які виникають у суб'єктах господарювання будь-якої галузі, однак є такі ризики інвестування, що властиві конкретній галузі. Врахування як загальної групи інвестиційних ризиків, так і ризиків, властивих конкретній галузі, дасть можливість здійснення ефективного управління, націленого на максимізацію прибутків та мінімізацію фінансових ризиків загалом та інвестиційних зокрема.

Вважаємо, що галузь сільського господарства – це одна з найбільш ризикових галузей щодо отримання прибутку, оскільки операційний та фінансовий цикли у цій галузі перебувають під дією погоднокліматичних умов та особливостей росту й розвитку живих організмів, на які досить складно вплинути. Саме детальне врахування всіх особливостей та ризиків, властивих сільськогосподарським товаровиробникам, на нашу думку, дасть змогу зменшити дію ризиків, уникнути їх або прийняти рішення про розподіл ризику з інвесторами, його передачу страховій компанії. Основні особливості інвестиційних ризиків, пов'язані з галуззю сільськогосподарського виробництва, подані нами в табл. 1.

Отже, інвестиційний ризик для сільськогосподарських підприємств перебуває під значним впливом зовнішніх факторів, особливих для цієї галузі. Варто сказати про те, що хоча інвестиційний ризик – це несистематичний ризик, однак в реаліях сільськогосподарських підприємств він має риси систематичного, оскільки рішення, прийняті стосовно інвестування, досить часто є індетермінованими, бо залежать від погоднокліматичних умов та особливостей росту й розвитку живих організмів, що є основою виробничого процесу.

Дослідження особливостей інвестиційних ризиків – це перший крок на шляху здійснення управління інвестиційними ризиками в сільськогосподарських підприємствах, наступним кроком стане формування стратегії управління інвестиційним ризиком.

Стратегічне управління інвестиційним ризиком (на нашу думку, воно є невід'ємною складовою частиною інвестиційної стратегії підприємства) для сільськогосподарських підприємств, на нашу думку, має включати такі етапи.

1) Визначення мети формування інвестицій (отримання додаткового прибутку, забезпечення новим обладнанням чи складськими приміщеннями, залучення нових орендних ділянок задля розширення виробництва). Як правило, вибирається одна головна мета. Надалі головна мета реалізується у стратегічних цілях, котрі далі реалізуються в тактичних цілях. Так, наприклад, якщо головною метою вибрано забезпечення складськими приміщеннями, то стратегічними цілями можуть бути забезпечення складськими приміщеннями з відповідним температурним режимом для зберігання зерна, забезпечення складськими приміщеннями з відповідним температурним режимом для зберігання овочів, підвищення кваліфікації складських працівників.

2) Означення фінансування інвестиційного проекту (власні інвестиції, залучення зовнішніх інвесторів).

3) Аналіз досяжності цілей на базі побудови прогнозової моделі з урахуванням інвестиційних ризиків.

4) Розрахунок ймовірності отримання прибутку за цим інвестиційним проектом та дослідження ймовірних ризиків, що провокують фінансові втрати, дослідження сильних та слабких сторін у діяльності підприємства та в реалізації цього інвестиційного проекту на базі коефіцієнтного аналізу та SWOT-аналізу. Надалі здійснюються коригування мети й цілей стратегії на базі проведеного аналізу та коригування рішень стосовно залучення інвесторів, приймається рішення про доцільність розподілу ризику за конкретним інвестиційним проектом зі страховою компанією.

5) Формування власне стратегії реалізації інвестиційного проекту та стратегії управління інвести-

ційним ризиком (стратегія уникнення ризику, стратегія утримання ризику, стратегія передачі ризику).

6) Дослідження основних помилок під час реалізації стратегії інвестиційного проекту, стратегії управління інвестиційним ризиком та коригування стратегічних рішень з урахуванням помилок в подальших інвестиційних проектах [4; 11].

Вважаємо, що власне інвестиційна стратегія, складовою частиною якої є стратегічне управління інвестиційними ризиками, для сільськогосподарських підприємств за своїми етапами не відрізняється від аналогічних етапів стратегічного управління для підприємств інших галузей, однак особливості виникають під час реалізації цих етапів, оскільки під час їх втілення здійснюють вплив на виробничий процес погоднокліматичні умови та особливості росту й розвитку живих організмів.

Стратегічне управління інвестиційним ризиком надалі реалізується в межах операційних рішень, зокрема:

1) формування бази інформації задля дослідження інвестицій та інвестиційного ризику на основі даних бухгалтерії, даних головного агронома, зооінженера, ветеринарного лікаря;

2) означення основних показників інвестиційних ризиків та особливостей інвестиційних ризиків для сільськогосподарських підприємств, виявлення сфер підвищеного інвестиційного ризику в сільськогосподарських підприємствах з огляду на особливості виробництва;

3) розрахунок ймовірності настання ризикової події за конкретним інвестиційним проектом, інвестиційною діяльністю загалом з використанням методичного інструментарію оцінювання інвестиційних ризиків, скорегованим для галузі сільськогосподарського виробництва;

4) розрахунок основних показників оцінювання інвестиційного проекту та інвестиційних ризиків;

5) прийняття рішення на користь інвестиційного проекту або ухилення від нього (якщо проект надто ризиковий за ймовірністю настання ризику та за фінансовими втратами), розподіл ризиків за цим інвестиційним проектом, інвестиційною діяльністю загалом, оцінювання доцільності передачі ризику страховій компанії;

6) дослідження діяльності ймовірних зовнішніх інвесторів та вибір конкретного інвестора задля залучення в проект;

7) використання конкретних методів управління інвестиційним ризиком з огляду на кваліфікацію головного бухгалтера, фінансового менеджера, головного агронома, ветеринарного лікаря, зооінженера;

8) вжиття заходів стосовно мінімізації фінансових втрат, якщо інвестиція спровокувала втрати [4; 11].

Вважаємо, що інвестиційний ризик є об'єктом управління, що залежить від суб'єкта, тобто від кваліфікації фінансового менеджера. Однак в реаліях сільськогосподарських товаровиробників суб'єкт управління має бути не один, тобто не лише фінансовий менеджер, до цього процесу мають приєднатись головний агроном, зооінженер, ветеринарний лікар. Лише співпраця таких спеціалістів дасть можливість зменшити ймовірність настання інвестиційного ризику в сільськогосподарському підприємстві.

Власне, об'єкт управління інвестиційним ризиком на операційному рівні, як зазначає І.Т. Балабанов, повинен включати дозвіл ризику; ризикові вкладення капіталу; діяльність зі зниження ризику; процес страхування ризиків; економічні відносини й зв'язки між суб'єктами господарського

Таблиця 1

Особливості інвестиційних ризиків сільськогосподарських підприємств

Особливості	Деталізація особливостей
Значна ймовірність настання несприятливих наслідків; важкість прогнозування	Щоби спрогнозувати ймовірність настання несприятливих наслідків, необхідно врахувати погодно-кліматичні умови, які є досить мінливими, врахувати особливості росту та розвитку організмів, що є продуктами та результатами праці, врахувати родючість ґрунтів та підвищення родючості внаслідок внесення добрив. Однак врахування цих особливостей все одно не забезпечить високої ймовірності прогнозування, оскільки погодно-кліматичні умови досить мінливі та непередбачувані, а ці умови є неодмінною складовою частиною забезпечення ефективного виробничого процесу перш за все галузі рослинництва, а потім і галузі тваринництва (у вигляді якісних кормів). Варто сказати про те, що власне прогнозування в цій галузі має здійснюватися не лише фінансовим менеджером, але й менеджером за тісної співпраці з головним агрономом підприємства, ветеринарним лікарем та зооінженером, які досить детально знають особливості виробничого процесу.
Низька підтримка з боку держави	Відсутність широкого спектру державних програм підтримки сільськогосподарських виробників та компенсації їх збитків вимагає пошуку зовнішніх інвесторів та кредиторів, пошуку можливостей розподілу ризиків з цими інвесторами, передачі ризиків страховій компанії. Варто акцентувати увагу на тому, що в цьому разі зовнішній інвестор порівняно зі звичайним кредитором має переваги, пов'язані з тим, що за залучення зовнішнього інвестора сільськогосподарське підприємство розділить ризики з ним, а за залучення кредитора сплата по кредиту має відбутися в будь-якому разі. Власне, відсутність державної підтримки провокує додаткові ризики, пов'язані з потребою у залученні коштів. Ці додаткові ризики досить часто призводять до банкрутства аграріїв та неможливості господарювання в подальшому.
Відсутність широкого спектру банківського кредитування з урахуванням особливостей виробничого процесу	Виробничий процес у галузі є довготривалим, окрім того, залежним від погодних умов, клімату, ймовірності виникнення хворіб у галузі рослинництва й тваринництва, втрат від шкідників тощо, тому вважаємо, що кредитування для аграріїв має врахувати ці особливості, зокрема сплата основної суми боргу та відсотків по ньому має здійснюватися в період завершення операційного циклу; в разі значних фінансових втрат, пов'язаних із погодно-кліматичними умовами, хворобами в галузі рослинництва й тваринництва, значних втрат від шкідників мають бути можливості реструктуризації заборгованості.
Відсутність сучасних складських площ для зберігання готової продукції у більшості сільськогосподарських підприємств	Більшість вітчизняних сільськогосподарських підприємств не має сучасних складських площ для зберігання як зернових культур, так і овочевих, що впливає на псування кінцевої продукції, отже, зменшення прибутку. Більшість цих сільськогосподарських підприємств не має змоги залучити зовнішніх інвесторів для побудови сучасних складських приміщень, оскільки обсяги їх діяльності не окуплять інвестиційний проект, отже, підприємства не цікаві для зовнішніх інвесторів.
Потреба у кваліфікованих кадрах	Досить часто заробітна плата в сільськогосподарських підприємствах невисока, тому відбувається відтік кадрів у ті галузі, де заробітна плата є вищою. Окрім того сільськогосподарські підприємства зазвичай розташовані у сільській місцевості, а сучасна молодь прагне жити в місті. Власне, нестача висококваліфікованих кадрів провокує додаткові інвестиційні ризики внаслідок некваліфікованої діяльності працівників підприємства. Окрім того, суб'єктивність оцінювання ймовірності виникнення інвестиційного ризику, що залежить від кваліфікації менеджера, також позначається на прийнятті рішення стосовно певного інвестиційного проекту, що може підсилювати або зменшувати інвестиційний ризик.
Застаріле обладнання	Техніка та обладнання, що є застарілими, зменшують вихід за кількістю та якістю готової продукції, що позначається на кінцевому результаті, а саме прибутку, а залучити інвесторів, як уже зазначалося, досить складно. Купити нове обладнання на умовах лізингу або ж кредиту також має великий ризик, що залежить від ймовірності отримання фінансового результату, що перебуває під дією погодно-кліматичних умов та особливостей росту й розвитку живих організмів.
Потреба інвестування коштів в оренду земельних ділянок у значних обсягах	Господарювання сільськогосподарських товаровиробників вимагає значних обсягів земельних ділянок для вирощування продукції галузі рослинництва, для збирання худоби, тому значні кошти в цій галузі витрачаються на орендну плату. Ця ситуація досить часто провокує залучення зовнішніх інвесторів.
Об'єктивність прояву	Особливості інвестиційних ризиків сільськогосподарської діяльності супроводжують усі, без винятку, інвестиційні проекти.
Залежність виробничого процесу від особливостей росту та розвитку живих організмів	Залежність виробництва від особливостей росту й розвитку живих організмів перш за все пов'язана з таким: – інвестування коштів відбувається на тривалі строки, оскільки ріст і розвиток живих організмів є тривалими, отже, довготривалим є також виробничий, фінансовий цикл; – деяка продукція галузі рослинництва у вигляді кормів знову залучається в галузь тваринництва з оминаючи реалізацію, що подовжує тривалість операційного та фінансових циклів; – виробництво в галузі тваринництва залежить від ймовірності хворіб, якості кормів, отриманих вітамінів, кваліфікації ветеринарного лікаря, зооінженера тощо; – виробництво в галузі рослинництва перебуває під прямою дією погодно-кліматичних умов, патогенів, шкідників, якості та родючості ґрунтів, дотримання агротехнічних строків, кваліфікації агронома; – якість і родючість ґрунтів, погодно-кліматичні умови тощо впливають також на галузь тваринництва, бо вона отримує корми з галузі рослинництва; – саме індетермінованість погодно-кліматичних умов, особливостей росту й розвитку, котрі виникають у конкретному виробничому процесі і навіть в одному і тому ж підприємстві, є різними в окремих виробничих циклах, що провокує додаткові інвестиційні ризики; – галузь є досить ризикованою, бо залежить від біологічних факторів та погодно-кліматичних умов, а це провокує відтік інвесторів у більш прибуткові та менш ризикові галузі господарювання.

Джерело: узагальнено на основі джерел [4; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 12; 16]

процесу [1]. Суб'єкт управління інвестиційним ризиком на операційному рівні, за І.Т. Балабановим, має здійснювати прогнозування інвестицій-

ного ризику та можливого прибутку від інвестицій; здійснювати організацію втілення інвестиційного проекту та управління інвестиційним ризиком;

здійснювати процес регулювання інвестиційного проекту та управління інвестиційним ризиком; координувати діяльність під час втілення інвестиційного проекту та управління інвестиційними ризиками; стимулювати працівників, що задіяні в цьому інвестиційному проекті, та здійснювати контроль за реалізацією інвестиційного проекту й управління інвестиційним ризиком [1].

Вважаємо, що важливою складовою частиною дослідження інвестиційних ризиків у сільськогосподарських підприємствах є система інформаційного забезпечення інвестиційного ризику сільськогосподарського підприємства. На нашу думку, ця система інформаційного забезпечення має включати:

- дані фінансового менеджера стосовно ймовірності виникнення ризику за конкретним інвестиційним проектом, можливих несприятливих наслідків, доцільності залучення зовнішніх інвесторів, розподілу ризику зі страховою компанією;
- дані головного бухгалтера про можливі витрати за проектом та його дохідність;
- дані агронома, зокрема технологічні карти, дані стосовно патогенів галузі рослинництва, шкідників, добрив, якості та родючості ґрунтів, чергування вирощування культур;
- дані ветеринарного лікаря стосовно хворіб тварин, потреби у кормах, вітамінах тощо;
- дані зооінженера стосовно потреби у кормах, утримання тварин, термінів виробничого процесу у тваринництві.

Задля аналізу інвестиційного проекту сільськогосподарського підприємства використовуються стандартний математичний апарат, що враховує

ймовірність отримання прибутку за проектом за обсягами, рівень інвестиційного ризику, коефіцієнт фінансового ризику (середньоквадратичне відхилення та коефіцієнт варіації, якщо порівнюються декілька проектів інвестування коштів), термін окупності проекту, витрати щодо нього, його рентабельність, аналіз чутливості проекту, аналіз сценаріїв проекту, аналіз на базі методу імітаційного моделювання (метод Монте-Карло), використання експертних методів, метод доцільності витрат, метод оцінювання ефективності нововведень, метод оцінювання на базі побудови схеми К. Ісікава, метод оцінювання на базі побудови дерева рішень, метод оцінювання на базі імітаційного моделювання [4; 11].

Висновки і пропозиції. Отже, інвестиційний ризик виникає у суб'єктів господарювання будь-якої галузі, однак кожна галузь, окрім загальних чинників, що можуть формувати інвестиційні ризики, має власні особливості інвестиційного ризику, отже, виникають певні особливості управління цим ризиком у межах конкретної галузі. Саме дослідження цих особливостей та особливостей управління цим ризиком у конкретній галузі дасть змогу вчасно нейтралізувати його або за неможливості нейтралізації зменшити.

Власне, особливості інвестиційного ризику для сільськогосподарських підприємств пов'язані із залежністю виробничого процесу від погоднокліматичних умов та особливостей росту й розвитку живих організмів, окрім того, ці особливості пов'язані з нестачею кваліфікованих кадрів та інвестиційних і кредитних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Балабанов І.Т. Риск-менеджмент : учебник. Москва : Финансы и статистика, 1996. 192 с.
2. Баласка Т.В., Постан М.Я. Сучасні методи управління інвестиційними ризиками. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. 2014. № 4 (49). С. 53–64.
3. Барташевська Ю.М. Визначення інвестиційного ризику підприємств методом аналізу чутливості. *Молодий вчений*. 2016. № 3 (30). С. 11–14. URL: http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/3_30_2016.pdf.
4. Бланк І.А. Управление финансовыми рисками : учебник. Киев : Ника-Центр, 2005. 600 с.
5. Дорогань В.К., Томілін О.О., Гаврилова О.А. Основи фінансової діяльності підприємства : підручник. Київ : Вид-во Європейського університету, 2008. 259 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1628>.
6. Дробот Я.А. Собчинин В.М., Дорошенко О.О. Фінансові ризики в логістичному ланцюгу аграрного підприємства. *Structural transformations and problems of information economy formation : collective monograph*. New York, USA, 2018. Р. 88–95.
7. Дробот Я.А. Управління інвестиційним ризиком з ціллю забезпечення фінансово-економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства. *Актуальні проблеми використання економічного потенціалу: держава, регіон, підприємство* : матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції (Бердянськ, 16–17 квітня 2020 року). Бердянськ : ТОВ «Бердянський інститут менеджменту та бізнесу», 2020. С. 87–90.
8. Литвин З.В. Деякі аспекти аналізу ризику інвестиційних проектів. *Економічний аналіз*. 2011. Вип. 8. Ч. 1. С. 432–434.
9. Майорова Т.В. Інвестиційний процес і фінансово-кредитні важелі його активізації в Україні : монографія. Київ : КНЕУ, 2013. 332 с.
10. Однорог М.А. Особливості інвестиційної діяльності в аграрному секторі. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2015. Вип. 126. Ч. II. С. 108–115.
11. Пікус Р.В. Управління фінансовими ризиками : навчальний посібник. 2-ге вид., випр. Київ : Знання, 2011. 598 с.
12. Рибіна Л.О. Особливості інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки. *Економіка та суспільство*. 2017. № 11. С. 450–454.
13. Рэдхед К., Хьюс С. Управление финансовыми рисками. Москва : ИНФРА-М, 1996. 288 с.
14. Томілін О.О. Організація господарської діяльності підприємства : монографія. Полтава : Оріяна, 2009. 176 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1567>.
15. Томілін О.О. Вплив інвестиційної діяльності на формування міжгалузевих відносин Полтавської області. *Економічний простір* : збірник наукових праць Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. Дніпропетровськ : ПДАБА, 2012. № 65. С. 138–146. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1663>.
16. Федорак В.І. Основні засади інвестиційної діяльності аграрних підприємств Прикарпаття. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 12. С. 12–15.

References:

1. Balabanov Y.T. (1996) *Rysk-menedzhment* [Risk management]. M. : Fynansu y statystyka. (in Russian).
2. Balanska T.V., Postan M.Ya. (2014) Suchasni metody upravlinnya investycijnymy ryzykamy [Modern methods of investment risk management]. *Rozvytok metodiv upravlinnya ta gospodaryuvannya na transporti*, no. 4 (49), pp. 53–64.
3. Bartashevskaya Yu.M. (2016) Vyznachennya investycijnogo ryzyku pidpryyemstv metodom analizu chutlyvosti [Determination of investment risk of enterprises by sensitivity analysis]. *Molodyj vchenyj* [Young scientist], no. 3 (30), pp. 11–14. Available at: http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/3_30_2016.pdf.
4. Blank Y.A. (2005) *Upravlenye fynansovymy ryskamy* [Financial risk management]. Kiev : Nyka-Centr (in Ukrainian).

5. Dorogan V.K., Tomilin O.O., Gavrylova O.A. (2008) *Osnovy finansovoyi diyalnosti pidpryyemstva* [Fundamentals of financial activity of the enterprise]. Kiev : Vyd-vo Yevrop. un-tu. (in Ukrainian). Available at: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1628>.
6. Drobotya Ya.A., Sobchysyn V.M., Doroshenko O.O. (2018) Finansovi ryzyky v logistychnomu lancyugu agrarnogo pidpryyemstva [Financial risks in the logistics chain of an agricultural enterprise]. *Structural transformations and problems of information economy formation*. New York, pp. 88–95.
7. Drobotya Ya.A. (2020) Upravlinnya investytsijnym ryzykom z cillyu zabezpechennya finansovo-ekonomichnogo potencialu silskogospodarskogo pidpryyemstva [Investment risk management in order to ensure the financial and economic potential of the agricultural enterprise]. Proceedings of the Aktualni problemy vykorystannya ekonomichnogo potencialu: derzhava, region, pidpryyemstvo: materialy IX Vseukrayinskoyi naukovo-praktychnoyi konferenciyi (Ukrain, Berdyansk, April 16–17, 2020). Berdyansk : TOV “Berdyanskij instytut menedzhmentu ta biznesu”, pp. 87–90.
8. Lytvyn Z.V. (2011) Deyaki aspekty analizu ryzyku investytsijnix proektiv [Some aspects of risk analysis of investment projects]. *Ekonomichnyj analiz*, vol. 8, ch. 1, pp. 432–434.
9. Majorova T.V. (2013) *Investytsijnij proces i finansovo-kredytni vazheli jogo aktyvizaciyi v Ukraini* [Investment process and financial and credit levers of its activation in Ukraine]. Kiev : KNEU (in Ukrainian).
10. Odnorog M.A. (2015) Osoblyvosti investytsijnoyi diyalnosti v agrarnomu sektori [Features of investment activity in the agricultural sector]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, vol 126, ch. II, pp. 108–115.
11. Pikus R.V. (2011) *Upravlinnya finansovymy ryzykamy* [Financial risk management]. Kiev : Znannya (in Ukrainian).
12. Rybina L.O. (2017) Osoblyvosti investytsijnoyi diyalnosti v agrarnomu sektori ekonomiky [Features of investment activity in the agricultural sector of the economy]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 11, pp. 450–454.
13. Redxed K., Xyus S. (1996) *Upravlenye fynansovumy ryskamy* [Financial risk management]. Moscow : YNFRA-M.
14. Tomilin O.O. (2009) *Organizaciya gospodarskoyi diyalnosti pidpryyemstva : monografiya* [Organization of economic activity of the enterprise]. Poltava : Oriyana (in Ukrainian). Available at: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1567>.
15. Tomilin O.O. (2012) Vplyv investytsijnoyi diyalnosti na formuvannya mizhgaluzevykh vidnosyn Poltavskoyi oblasti [The influence of investment activity on the formation of intersectoral relations of Poltava region]. *Ekonomichnyj prostir*, no. 65, pp. 138–146. Available at: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/166>.
16. Fedorak V.I. (2009) Osnovni zasady investytsijnoyi diyalnosti agrarnykh pidpryyemstv Prykarpattya [Basic principles of investment activity of agricultural enterprises of Prykarpattia]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, no. 12, pp. 12–15.

Дроботя Я. А.

Полтавская государственная аграрная академия

ИНВЕСТИЦИОННЫЕ РИСКИ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СОВРЕМЕННЫХ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Резюме

В статье исследованы особенности инвестиционных рисков в сельскохозяйственных предприятиях, в частности влияние на вероятность возникновения этих рисков особенностей производственного процесса, который находится под прямым действием погодно-климатических условий и особенностей роста и развития живых организмов, которые являются основой производства. Проанализированы особенности управления инвестиционными рисками на стратегическом и операционном уровнях для сельскохозяйственных предприятий. Обобщены этапы управления инвестиционным риском на стратегическом уровне и их дальнейшая реализация в пределах операционного уровня. Очерчены особенности субъекта и объекта управления в сельскохозяйственных предприятиях, а также предоставлены их характеристики. Охарактеризована система информационного обеспечения с целью осуществления управления инвестиционным риском в сельскохозяйственных предприятиях. Обобщена система показателей оценивания инвестиционных рисков.

Ключевые слова: риск, инвестиции, инвестиционный риск, сельскохозяйственные предприятия, управление инвестиционным риском.

Drobotia Yana

Poltava State Agrarian Academy

INVESTMENT RISKS IN THE ACTIVITIES OF MODERN AGRICULTURAL ENTERPRISES

Summary

An important component of ensuring the viability of the enterprise of any industry – investments and investment activities. While investing funds in their own activities or the activities of other business entities, there is a number of investment risks occurs that can lead to loss or loss of profit, or even loss of capital in the enterprise. The problems of investment risk and its management is not new, but it should be noted that today are not sufficiently studied aspects of the features of investment risk in the context of a particular industry, including the agricultural sector. Timely emphasis on these features of investment risk within a particular industry will focus management strategies and methods on narrow, risky areas, which will provide additional benefits in the maintenance, neutralization, reduction of investment risks. The purpose of the article is to study the features of investment risk in agricultural enterprises and the features of risk management at the strategic and operational level. Thus, the features of investment risks in agricultural enterprises, in particular the impact on the probability of these risks features of the production process, which is under the direct influence of weather and climatic conditions and features of growth and development of living organisms are researched in the article. We believe that the agricultural sector is one of the most risky industries in terms of investment, as the operating and financial cycle in this area are under the influence of weather and climatic conditions and features of growth and development of living organisms, which are quite difficult to influence. The peculiarities of investment risk management at the strategic and operational levels for agricultural enterprises are also analyzed. The stages of investment risk management at the strategic level and their further implementation within the operational level are summarized. The features of the subject and object of management in agricultural enterprises are described and their characteristics are given. The system of information support for the purpose of investment risk management in agricultural enterprises is outlined. The system of investment risk assessment indicators is generalized.

Keywords: risk, investments, investment risk, agricultural enterprises, investment risk management.